

IN HET NIEUWS

ZAP

Ellie Lust (links) en Marian in 'Opgelicht in de liefde'.
BEELD RTL

Kordate Ellie Lust blijft vriendelijk

It is net lekker je vriendin op te lichten, staat er ineens een tv-ploeg met draaiende camera voor de deur. Is het Kees van der Spek? Is het Tim Hofman? Nee. Gelukkig, het is Ellie Lust. In *Opgelicht in de liefde* (RTL 5) gaat zij de confrontatie aan met zwendelaar Benny - het moment waar de kijker meer dan een uur op heeft zitten wachten. Maar Ellie Lust confronteert nauwelijks. Ze dreigt niet, ze blijft vriendelijk. Het hardste wat ze tegen de boef zegt is: „Het moet stoppen, Benny. Anders sta ik hier volgend jaar weer.”

In *Opgelicht in de liefde* gaat de kordate Ellie Lust achter mannen aan die relaties aanknopen met vrouwen om ze financieel uit te kleden. De eerste is Benny. Hij doet zich voor als miljonair, met vriendin Marian kocht hij een villa van 2,8 miljoen euro. Toen Benny verdween, bleef ze zitten met een schuld van drie ton. Datingfraude, bedrogen vrouwen, het zijn fijne ingrediënten. Eerst de verleiding, de verliefdheid, het mijmeren over de mooie toekomst samen, en dan de ontgoocheling. „Ik dacht dat ik Cinderella was, dat ik in een droom terecht was gekomen”, zegt Marian.

Het gekke is, Benny liet Marian weliswaar berooid achter, maar hij werd er zelf geen cent wijzer van. Benny is niet het snelle type dat zijn vriendinnen kaalplukt en dan met de noorderzon verdwijnt. Opsporen blijkt eenvoudig want hij woont gewoon thuis. De man die Ellie Lust in de deuropening aantreft is een sukkelaar met een looprek die alleen naar schanden heeft. Benny blijkt een treurige fantasta die telkens weer het sprookje optuigt van een rijk man die zijn nieuwe vriendin gaat verwennen met een droomhuis. „Het enigste wat je eraan overhoudt is een bak ellende”, verzucht Marian. Dat geldt eigenlijk ook voor Benny. Misschien dat Ellie Lust daarom zacht voor hem is.

Wat betekent het als je bijnaam De Slimmerik is? 'Slim' klinkt wel positief, maar 'slimmerik' kun je ook zeggen tegen een wijsneus of iemand die juist iets doms zegt. In de vierdelige true-crimeserie *De Restaurantmoord* (NPO 2) is De Slimmerik een beginnende rechercheur die achter een groep inbrekers aanzit, niet genoeg bewijs tegen hen kan vinden, en ze daarom een moord in de schoenen schuift. Deze documentaire staat sinds eind januari online en wordt nu pas op tv uitgezonden.

Het gaat om de moord op Oma Mok (Mok Cheung) in het restaurant van haar zoon, Breda 1993. Zes mensen werden daarvoor veroordeeld. De strafzaak was gebaseerd op getuigenverklaringen van drie jonge vrouwen, die aan alle kanten rammelen. Zo zeiden de vrouwen dat ze Oma Mok hadden opgehaald uit een flat en met de auto naar het restaurant hebben gebracht. Maar Oma Mok woonde niet in een flat, ze paste op haar kleinkinderen in een rijtjeshuis pal tegenover het restaurant. Ze kon er gewoon heen lopen. Een van de vrouwen zei dat Oma Mok was doodgeschoten. Maar ze was gewurgd.

Het team van regisseur Joost van Wijk laat vooral zien dat het Openbaar Ministerie allerlei ontlastend bewijs liet liggen. De verklaring van een Chinese man die twee hulpkoks met gokschulden beschuldigde, werd niet in het dossier opgenomen. Ook verse bloedsporen op de plaats delict werden genegeerd. Van de verordende werd geen enkel DNA-spoor gevonden.

Joost van Wijk maakt gebruik van nagespeelde scènes. Bij zo'n vermoedelijke gerechtelijke dwaling, waarbij je ieder detail opnieuw tegen het licht houdt, werkt dat verstorend. Vooral omdat de scènes deels zijn gebaseerd op de getuigenissen die Van Wijk als ongelooftwaardig wegzet. Zo verbeeldt hij de fictieve verhalen die hij juist wil ontcrachten. De strafzaak werd in de periode 2015-2017 al een keer overgedaan en bekrachtigd. Maar *De Restaurantmoord* komt met zo veel nieuwe feiten dat een tweede herziening onvermijdelijk lijkt.

Wilfred Takken

Een leven lang zwijgen over waarom je niet mocht meedoen

THEATER De Friese hardlooper Foekje Dillema, rivale van Fanny Blankers-Koen, werd geschorst toen ze een geslachtstest weigerde. Tryater maakte een voorstelling over haar leven. „Haar verhaal is verdrietig én hoopvol.”

Gretha Pama
LEEWARDEN

Op 18 juni 1950 verbetert Foekje Dillema het nationaal record op de 200 meter van Fanny Blankers-Koen. Op de Olympische Dag in Amsterdam loopt ze de afstand in 24,1 seconde. Een zwart-witfoto van die dag toont de twee loopsters, Foekje heeft een arm om viervoudig olympisch kampioen Fanny geslagen, ze lacht breeduit.

Foekje Dillema (1926-2007) kwam uit het Friese dorpje Burum. Ze was één van acht kinderen, haar vader zat als werkloze in de werkverschaffing. In 1948, ze was lid van gymnastiekvereniging *Vlugheid en Kracht* in Kollum, was ze toeschouwer bij een hardlooptwedstrijd. 'Dat kan ik ook', dacht ze - en deed mee buiten mededinging. Schoenen had ze niet bij zich, ze liep op sokken. En ze won.

'Het wonder van Foekje' duurde kort. Juli 1950, een maand na haar overwinning op Fanny Blankers-Koen, is Foekje Dillema met haar ploeggenoten onderweg naar een toernooi in Frankrijk. In Amsterdam wordt ze door bestuursleden van de Nederlandse Atletiekunie uit de trein gehaald. Foekje had een brief gekregen van de Atletiekunie, dat ze een

geslachtstest moest ondergaan - net als enkele andere loopsters, om discriminatie te voorkomen ook vrouwen met kinderen. Foekje weigerde, ze was niet komen opdagen. Ze werd geschorst.

Intersekse

In de door Kees Roorda geschreven voorstelling *Foekje* van het Friese theatergezelschap Tryater die deze week in première gaat, is het een dramatisch moment. Eerder is al uitgelegd dat Foekje Dillema intersekse was, haar lichaam had zowel mannelijke als vrouwelijke kenmerken. „Wist Foekje het? Nee, eerst st. Foekje was gewoon Foekje.”

Nadat ze uit de trein is gehaald, reist haar ploeg door en gaat zij terug. De verteller op het podium: „Je ziet het voor je: haar dunne trainingsjackje tegen de houten leuning van de derde klasse, ze had het altijd aan - alsof ze daar de wereld mee aankon. Wie heeft haar opgehaald op het station van Leeuwarden? Niemand, *gijmen*. Ze wandelde naar huis, vijftig kilometer. Met een tas zwaar van de schoenen en de dromen. Lagen haar *heit* en *mem* [vader en moeder] al in bed? En hoe vertel je het? Wat zeg je dan?”

Het grotendeels in het Fries opgevoerde *Foekje* - er loopt een vertaling mee - is om meerdere redenen een bijzondere

Repetitie van de voorstelling 'Foekje' door Tryater. FOTO SIESE VEENSTRA

voorstelling. De meest opvallende: Foekje is zelf geen personage in *Foekje*. We zien haar door de ogen van andere mensen: die kijken naar haar, helpen haar of veroordelen haar, zijn vrienden, familie, ploeggenoten of sporters uit latere decennia die ook met schorsing te maken kregen. Dat heeft een metaforische reden: Foekje is buitengesloten, ze mocht er niet bij horen. Zoals een andere sporter namens haar zegt: „Ik weet wie ik ben. Maar wat vindt een ander van wat ik ben?”

'Je wilt mensen laten voelen: stel je was iemand die wordt buitengesloten - wat doet dat dan met je?'

En er is nog een reden waarom Foekje geen personage is in *Foekje*. Die is dat Foekje Dillema haar leven lang heeft gezwegen. Nadat ze met de trein was teruggereisd, heeft ze zich drie jaar lang verstan in het huis van haar ouders. Daarna is ze gymnastieklerares geworden, ze gaf gymlessen aan de kinderen van het dorp. Maar nooit, met niemand wilde ze praten over haar uitsluiting, laat staan over de oorzaak of reden ervan.

Over dat zwijgen, zegt regisseur Jos van Kan, dacht hij eerst: was een sterke vrouw. „Maar dan ga je graven en kom je erachter: arsten gaven in die tijd - en dat gebeurt nu nog hè - het advies om niks te zeggen. Dus of dat zwijgen nou zo mooi was: ik weet het niet.”

Sporthallen

Het is een week voor de première, de repetities zijn in volle gang. Over het podium ligt een kleed met daarop de vloer van een sporthal afgebeeld: alle voorstellingen worden straks opgevoerd in sporthallen. Er zijn muziekinstrumenten: een marimba, een vibrafoon, een grote trom. *Foekje* is muzikaal theater, er wordt in gemisceerd, gezongen en gedanst. Een hardgelopen: de acteurs hebben looptraining gehad, ze rennen over het podium en een paar keer zelfs om de tribune met het publiek, alsof ze een rondje over een baan lopen.

In *Foekje* wordt gepraat náms Foekje. Een intersekse zwemster die als reserve mee mocht naar de Olympische Spelen van 1972 maar nooit werd geselecteerd,

zegt: „Ze kwamen erachter tijdens een onderzoek. Maar mij werd niks verteld, de waarheid bleef voor mij verborgen.” En dan is er Caster Semenya, de Zuid-Afrikaanse hardlooperster met het mannelijke Y-chromosoom (en verhoudingsgewijs veel testosteron) die over haar leven het boek *The Race to be Myself* (2023) uitbracht. Mede dankzij Caster Semenya heeft de International Association of Athletics Federations de regels aangepast.

Jos van Kan: „We hebben lang geworsteld met de vraag: gaat Foekje anders dan in haar echte leven in *Foekje* wél praten? We hebben besloten het niet te doen: ze heeft niet gepraat. Maar het is een lastig dilemma. Je kunt zwijgen, want waarom zou alles altijd gezegd moeten worden? Maar je kunt dat ook te makkelijk vinden - en je willen uitspreken. Wij willen met de voorstelling dat mensen die zwijgen, denken: hier kan ik iets mee. En dat wie niet zwijgt en de strijd aangaat, zich ook herkent. Je wilt mensen laten voelen: stel je was iemand die wordt buitengesloten - wat doet dat dan met je?”

Is Foekjes verhaal een verdrietig verhaal? „Het is verdrietig en hoopvol tegena is ze gymnastieklerares geworden, ze gaf gymlessen aan de kinderen van het dorp. Maar nooit, met niemand wilde ze praten over haar uitsluiting, laat staan over de oorzaak of reden ervan. Over dat zwijgen, zegt regisseur Jos van Kan, dacht hij eerst: was een sterke vrouw. „Maar dan ga je graven en kom je erachter: arsten gaven in die tijd - en dat gebeurt nu nog hè - het advies om niks te zeggen. Dus of dat zwijgen nou zo mooi was: ik weet het niet.”

En, vindt hij ook: „Je wilt niet mensen naar het theater halen om daar tegen te zeggen: het leven is zwaar en ellendig. Het leven is zwaar ja, maar kan iemand zich daar uit opdrukken - dat vind ik interessanter om te laten zien. En het is ook een onderhoudende voorstelling hè, je kunt er soms om grinniken, het is heel afwisselend. Het is ook gewoon lekker om naar te kijken volgens mij.”

Foekje. Van 9 april t/m 22 juni, de laatste voorstellingen zijn op Oerol, Terschelling. Inl.: tryater.nl

THEATERMAKER EN KUNSTENAAR

Dries Verhoeven vertegenwoordigt in 2026 Nederland op Biënnale van Venetië

Hanna Hosman
AMSTERDAM

Kunstenaar Dries Verhoeven (1976) vertegenwoordigt Nederland op de Biënnale van Venetië in 2026. Dat maakte het Mondriaan Fonds dinsdag bekend. De Nederlandse theatermaker en kunstenaar werkt voor de inzending samen met curator Rieke Vos (1981). De twee brengen, volgens het fonds voor het eerst, performancekunst naar het Nederlandse Rietveldpaviljoen in Venetië.

Met een 'performatieve interventie' reageert Verhoeven op de „onzekerere gemoedstoestand” die hij in Nederland en Europa ervaart. Verhoeven: „De geopolitieke span-

ning is op zijn zachtst gezegd grimmig. Ik wil proberen om de onrust tastbaar te maken binnen de *safe space* van de Biënnale.” Hij neemt het Rietveldpaviljoen als onderwerp mee in de interventie. Het paviljoen uit 1954 werd ontworpen door architect Gerrit Rietveld, en staat volgens Verhoeven voor een optimistische naoorlogse periode.

'Buiten gangbare conventies'

De inzending is gekozen door een internationale jury die het Mondriaan Fonds adviseert. Eelco van der Lingen, directeur van het fonds, plaatst de keuze voor Verhoevens voorstel in een recente ontwikkeling. In 2022 koos kunstenaar melanie bonajo ervoor buiten het Rietveldpaviljoen te

exposeren. Twee jaar geleden organiseerde Renzo Martens een dubbeltentoonstelling in Congo, met een Congolees collectief. Van der Lingen ziet dat het Mondriaan Fonds nu weer een inzending heeft uitgekozen die „gangbare conventies opzijzet en hiërarchie en nationale representatie bevaagt”.

Verhoeven maakt performances en installaties. Hij nodigt zijn publiek vaak uit mee te doen of te denken, houdt de toeschouwer een spiegel voor in werken over de kapitalistische samenleving. Kunst-historicus/curator Rieke Vos is conservator hedendaagse kunst bij het Teylers Museum in Haarlem. De biënnale 2026 vindt plaats van 9 mei tot en met 22 november.

CABARET

Hoe ergernis over een deurbel met wereldleed kan samenhangen

In 'Deer' laat Nathalie Baartman zien dat haar onmacht over wereldleed vaak zijn weg vindt naar alledaagse ergernissen.

Jelle Brunsen
AMSTERDAM

Voor Nathalie Baartman (51) hoeft er maar weinig te gebeuren wil ze zich ergeren. Ze heeft ze een dorpsgenoot met een deurbelcamera, onderdeel van een bestaanszekerheid waar een andere dorpsgenoot (NSC-leider Pieter Omtzigt) „zijn vintertjes bij kan aflikken”. Een belachelijk idee, aldus Baartman in *Deer*.

Zou ze zelf buitenshuis kunnen zien dat er ongewenst bezoek voor haar deur stond? Ze zou nooit meer huiswaarts durven keren uit angst dat de ongewenste bezoeker zich op een later tijdstip opnieuw kwam melden.

Baartman laat zich kennen als iemand voor wie chaos, een gebrek aan controle en onhandigheden een manier van leven zijn. In enorme haast vanwege een bijna vertrekkende trein naar Zwitserland, grist ze nog snel een prei mee van huis. Want ja, ze heeft er natuurlijk niet op tijd aan gedacht om wat gangbaarder eten voor onderweg te regelen.

De anekdote over het chaotische verloop van een moeder-dochtertripje naar Zwitserland is de losse strik waar Baartman haar verhalen mee samenbindt. Dit is soms een leuk ver-

haal, zoals wanneer Baartman uitlegt waarom ze in tegenstelling tot haar dochter liever niet in een kano stapt maar wel naar een jodelcursus wil.

Dik aangezet

Minder verlaagd is dat Baartman uitvoerig vertelt over haar weinig spannende avonturen tijdens de treintreis. Baartman maakt graag gebruik van een stijlmiddel waarbij ze zichzelf zo ongeveer uit elkaar laat spatten van ergernis. Daar zijn de wel bekende treinproblemen echter niet meeslepend of verrassend genoeg voor.

Deze expressieve stijl vol dik aangezette mimiek komt beter tot zijn recht wanneer Baartman je meevoert naar een prikkelender deel van haar leven of belevingswereld. Zo treft ze een vrouw die wil weten of ze met

haar outfit wil lijken op een omgekeerde prei. Baartman komt dan met een komisch zinnetje als: „Elke gelijkens tussen mij en een omgekeerde prei berust op louter toeval.”

Ook achter het kunstwerk op het podium zit een leuk verhaal. Bedoeld als verwijzing naar de voorstellingstitel, maar in plaats van een hert kwam de dorpsgenoot die zich heeft gespecialiseerd in het maken van knaagdieren van cortenstaal met een aardvarken. Baartman fantaseert grappig over het dier, dat een eigenschap blijkt te bezitten dat hem tot een zeer geschikte landsbestuurder zou maken.

Degenen die nu in functie zijn vindt ze ongeschikt. Baartmans blokes politieke ergernissen zijn meestal oninteressant en wat geforceerde afslagen in *Deer*. Mooi is wel het slot-

lied, waarin ze op accordeonklanken een protestlied zingt over verschillend groot leed dat haar 'deert'.

Uit Baartmans negende voorstelling spreekt vooral dat de totale onmacht en frustratie die je kan voelen over nauwelijks controleerbaar wereldleed, vaak zijn weg vindt naar leed van een meer behapbare orde. Ergernissen over de definitie van een inloopdouché en de onzin van 'slimme' koelkasten en deurbelcamera's kunnen een mens daarom bijna laten ontploffen van irritatie.

Recensie Cabaret

Nathalie Baartman: Deer. Gezien: 6/4, De Kleine Komedie, Amsterdam. Info: nathaliebaartman.nl